

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Βασικές Αρχές Δικαίου και Διοίκησης

ΤΟΜΟΣ Α1

ΛΙΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Λέκτορας ΑΠΘ

Στοιχεία Δικαίου
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στοιχεία Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωση

Το ΕΑΠ είναι υπεύθυνο για την επιμέλεια έκδοσης και την ανάπτυξη των κειμένων σύμφωνα με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Για την επιστημονική αριότητα και πληρότητα των συγγραμμάτων την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς, οι κριτικοί αναγνώστες και οι ακαδημαϊκοί υπεύθυνοι που ανέλαβαν το έργο αυτό.

Copyright © 2008

Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σαχτούρη 16 & Αγ. Ανδρέου, 262 22 Πάτρα

Τηλ.: (2610) 367300, Φαξ: (2610) 367350

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του Τόμου
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Προγράμματος Σπουδών

Ιωάννης Κεχαγιάς

Αναπληρωτής Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συντονιστής της Θεματικής Ενότητας, Επιστημονικός Επιμελητής

Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συγγραφή

Λίνα (Τριανταφυλλιά) Παπαδοπούλου

Λέκτορας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης

Κριτική Ανάγνωση

Δρ Κλαίρη Σπύρου

Γλωσσική Επιμέλεια

Άννα Βλαχοδήμου

Καλλιτεχνική Επιμέλεια/Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση

Κ. Πλέτσας – Ζ. Κάραρη ΟΕ

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού

και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ

ISBN: 978-960-538-727-3

Σύμφωνα με το Ν. 2121/1993, απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

**ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΤΟΜΟΣ Α1

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2008

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Λίνα (Τριανταφυλλιά) Παπαδοπούλου σπούδασε Νομική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο Τρεβήρων Γερμανίας και εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Ανόβερου, στο πεδίο του Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου. Σπούδασε επίσης Πολιτική Θεωρία σε μεταπτυχιακό επίπεδο (MSc) στο London School of Economics, όπου διεξήγαγε για δύο χρόνια μεταδιδακτορική έρευνα στο Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο με υποτροφία Marie Curie. Είναι λέκτορας Συνταγματικού Δικαίου στο Τμήμα Νομικής του ΑΠΘ, μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ στη ΘΕ ΔΕΟ10 και δικηγόρος Θεσσαλονίκης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	13
-----------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ιστορία και εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	15
---	-----------

Σκοπός	15
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	15
Έννοιες-Κλειδιά	15
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	15

Ενότητα 1.1

Εισαγωγή στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης	17
1.1.1 Η προϊστορία της «Ευρώπης»	17
1.1.2 Η μετα-βεσφαλιανή εποχή	17
1.1.3 Πρώιμες προτάσεις ενοποίησης	17
1.1.4 Μετά τον Α΄ και το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	18

Ενότητα 1.2

Η δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	19
1.2.1 Το κοινοτικό μοντέλο	19
1.2.2 Η ΕΚΑΧ και η Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα	21
1.2.3 Συνθήκες ΕΟΚ & ΕΚΑΕ	21
1.2.4 Θεσμικά όργανα	22

	Ενότητα 1.3
Η εξέλιξη των Κοινοτήτων τις τρεις πρώτες δεκαετίες (1960-1990)	23
1.3.1 Ο De Gaulle και ο «Συμβιβασμός του Λουξεμβούργου»	23
1.3.2 Οι θεσμικές καινοτομίες	24
1.3.3 Η ενοποιητική λογική του ΔΕΚ.....	24
1.3.4 Η επιτάχυνση της ενοποιητικής διαδικασίας.....	25
1.3.5 Οι διευρύνσεις	25
1.3.6 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.....	27

	Ενότητα 1.4
Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	29
1.4.1 Ο δρόμος προς το Μάαστριχτ.....	29
1.4.2 Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	30
1.4.3 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ	34
1.4.4 Η Συνθήκη και η Διακήρυξη της Νίκαιας	35
1.4.5 Η Συνθήκη για τη Θέσπιση ενός Συντάγματος για την Ευρώπη	36
Σύνοψη	39
Παράρτημα	40
Βιβλιογραφία	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	45
Σκοπός	45
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	45
Έννοιες-Κλειδιά	45
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	45

	Ενότητα 2.1
Το Συμβούλιο της Ένωσης	47
2.1.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	47
2.1.2 Το Συμβούλιο Υπουργών (άρθρα 202-210 ΣυνθΕΚ)	49
2.1.2.1 Σύνθεση	49
2.1.2.2 Αρμοδιότητες	50
2.1.2.3 Λήψη αποφάσεων.....	51

	Ενότητα 2.2
Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (άρθρα 189-201 ΣυνθΕΚ)	55
2.2.1 Ιστορία και σύνθεση.....	55
2.2.2 Αρμοδιότητες.....	57
	Ενότητα 2.3
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρα 211-219)	61
2.3.1 Σύνθεση.....	61
2.3.2 Αρμοδιότητες.....	61
	Ενότητα 2.4
Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το Πρωτοδικείο	64
2.4.1 Αναγκαιότητα δικαστικής εξουσίας στην Ένωση.....	64
2.4.2 Σύνθεση.....	64
2.4.3 Αρμοδιότητες.....	65
	Ενότητα 2.5
Τα ελάχιστα όργανα	68
Σύνοψη	69
Παράρτημα.....	70
Βιβλιογραφία.....	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Το δίκαιο και οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	75
Σκοπός.....	75
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	75
Έννοιες-Κλειδιά.....	75
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	76

Ενότητα 3.1

Οι πηγές του ευρωπαϊκού δικαίου	77
3.1.1 Πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο	77
3.1.1.1 Γενικά	77
3.1.1.2 Οι ιδρυτικές Συνθήκες	77
3.1.2 Παράγωγο δίκαιο	78
3.1.2.1 Γενικά	78
3.1.2.2 Τα είδη των νομικών κοινοτικών πράξεων	78

Ενότητα 3.2

Το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου	81
3.2.1 Χρονικό πεδίο εφαρμογής.....	81
3.2.2 Τοπικό πεδίο εφαρμογής.....	81
3.2.3 Προσωπικό πεδίο εφαρμογής	81
3.2.4 Ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής	82

Ενότητα 3.3

Οι αρμοδιότητες της Ένωσης.....	83
3.3.1 Γενικά	83
3.3.2 Αποκλειστικές αρμοδιότητες.....	84
3.3.3 Συντρέχουσες αρμοδιότητες.....	85
3.3.4 Υποστηρικτικές αρμοδιότητες	85
3.3.5 Σιωπηρές αρμοδιότητες	85

Ενότητα 3.4

Η διαδικασία έκδοσης των κοινοτικών νομοθετικών πράξεων	87
3.4.1 Εισαγωγή.....	87
3.4.2 Νομοθετική δράση του Συμβουλίου χωρίς εμπλοκή του Κοινοβουλίου.....	87
3.4.3 Η διαδικασία της διαβούλευσης.....	88
3.4.4 Η διαδικασία της συναπόφασης.....	89
3.4.5 Η διαδικασία της συνεργασίας	89
3.4.6 Η διαδικασία της σύμφωνης γνώμης	90
3.4.7 Επιτροπολογία	90

Ενότητα 3.5

Τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και η σχέση του με το εθνικό δίκαιο	93
3.5.1 Εισαγωγή.....	93
3.5.2 Αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης.....	95
3.5.3 Άμεσο αποτέλεσμα (ή άμεση ισχύς)	95
3.5.4 Η αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου	98
Σύνοψη	100
Παράρτημα	101
Βιβλιογραφία.....	105

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ενιαία αγορά και η ελευθερία κυκλοφορίας των παραγόντων της **107**

Σκοπός.....	107
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	107
Έννοιες-Κλειδιά	107
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	107

Ενότητα 4.1

Από την τελωνειακή ένωση στην εσωτερική αγορά	108
4.1.1 Η κοινή αγορά.....	108
4.1.2 Η εσωτερική αγορά.....	109
4.1.3 Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση.....	110

Ενότητα 4.2

Γενικές αρχές των τεσσάρων θεμελιώδων ελευθεριών	112
4.2.1 Από την απαγόρευση των διακρίσεων στην απαγόρευση των περιορισμών	112
4.2.2 Φορείς και αποδέκτες των κοινοτικών ελευθεριών	112
4.2.3 Το περιεχόμενο των κοινοτικών ελευθεριών.....	112
4.2.4 Πεδίο εφαρμογής	113
4.2.5 Το πρόβλημα της «αντίστροφης διάκρισης»	114
4.2.6 Οι δημόσιες συμβάσεις	114

	Ενότητα 4.3
Η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	116
4.3.1 Η έννοια των εμπορευμάτων	116
4.3.2 Από την απαγόρευση διακρίσεων λόγω προέλευσης του προϊόντος στην άρση των τεχνικών περιορισμών.....	117
4.3.3 Εξαιρέσεις.....	119
4.3.3.1 Εξαιρέσεις που προβλέπονται από το κοινοτικό δίκαιο	119
4.3.3.2 Εξαιρέσεις που προβλέπονται από τη νομολογία του ΔΕΚ.....	121
	Ενότητα 4.4
Η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων.....	123
4.4.1 Το περιεχόμενο της ελευθερίας	123
4.4.2 Οι φορείς του δικαιώματος.....	126
4.4.3 Η έννοια της οικονομικής δραστηριότητας.....	126
4.4.4 Η δημόσια διοίκηση ως εξαιρούμενος τομέας.....	127
	Ενότητα 4.5
Η ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών	129
4.5.1 Η έννοια της «υπηρεσίας» και οι φορείς του δικαιώματος	129
4.5.2 Το περιεχόμενο της ελευθερίας	130
	Ενότητα 4.6
Η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	132
Σύνοψη	136
Παράρτημα	137
Βιβλιογραφία	140
Παράρτημα: Η υπόθεση του «Βασικού Μετόχου»	141
Ευρετήριο όρων (γλωσσάρι)	149
Συνομογραφίες	163

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός του παρόντος τόμου είναι να εξοικειωθούν οι φοιτητές με τη δομή και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και με μερικά θεμελιώδη στοιχεία του δικαίου της. Πριν προχωρήσουμε στη μελέτη του τόμου αυτού, πρέπει να κατανοήσουμε ότι το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίσταται εθνικό δίκαιο, συνεπώς επηρεάζει τη λειτουργία της ελληνικής Πολιτείας, τις πολιτικές που ασκούνται από το ελληνικό κράτος, και παράγει ένομες συνέπειες για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, άρα και για τους Έλληνες.

Ο τόμος περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο αναλύεται η ιστορική εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας και Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα), καθώς και οι πολιτικές και ιστορικές συγκυρίες που ευνόησαν την ίδρυση και την εξέλιξή τους. Εξετάζονται ακόμη οι Συνθήκες ίδρυσης των διεθνών αυτών οργανισμών και οι μεταγενέστερες τροποποιητικές των ιδρυτικών διεθνείς Συνθήκες (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Μάαστριχτ, Άμστερνταμ, Νίκαιας).

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, θα δούμε ποια είναι η σύνθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ποιες οι αρμοδιότητες και η λειτουργία τους. Επίσης, από πού αντλούν τη νομιμοποίησή τους και πώς ρυθμίζονται οι μεταξύ τους σχέσεις.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται τα νομικά εργαλεία του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το πεδίο εφαρμογής του, οι διαδικασίες ψήφισης και θέσης σε ισχύ των κοινοτικών νομικών κειμένων και η νομική τους ισχύς. Διερευνώνται επίσης τα χαρακτηριστικά του δικαίου της Ένωσης, καθώς και η σχέση του με το εθνικό δίκαιο.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται η οικονομική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τα στάδια εξέλιξής της. Έννοιες όπως Τελωνειακή Ένωση, Κοινή Αγορά, Ενιαία Αγορά, Οικονομική και Νομισματική Ολοκλήρωση τοποθετούνται στην ιστορική και νομική τους διάσταση. Το βάρος της ανάλυσης εντοπίζεται ωστόσο στην εξέταση των θεμελιωδών οικονομικών ελευθεριών, της ελεύθερης διακίνησης εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών, καθώς και στην ελευθερία κίνησης των προσώπων.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να εξοικειωθεί ο μελετητής του με την έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς και με βασικούς όρους του ευρωπαϊκού δικαίου. Να προσφερθούν κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις για την ιστορική εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και να προετοιμαστεί το έδαφος, ώστε κατά τη μελέτη των επόμενων κεφαλαίων οι φοιτητές και οι φοιτήτριες να κατανοήσουν καλύτερα τη λειτουργία του δικαίου στην ΕΕ ενόψει της γενεαλογίας της.

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου, θα μπορείτε να συζητήσετε θέματα όπως:

- Ποιοι παράγοντες ώθησαν στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).
 - Ποιες ήταν οι πολιτικές αντιλήψεις που συγκρούστηκαν στις απαρχές της δημιουργίας της και επιβιώνουν ακόμη και σήμερα.
 - Ποια είναι η νομική μέθοδος βάσει της οποίας «κατασκευάζεται» η ΕΕ.
 - Πώς διευρύνεται χωρικά και λειτουργικά η ΕΕ.
 - Ποια είναι η ιστορική εξέλιξη και η ανάπτυξή της.
-
- Κράτος, ομοσπονδία, συνομοσπονδία
 - Κυριαρχία – Αρμοδιότητες – Πολιτικές – Πυλώνες
 - Διακυβερνητισμός – Φεντεραλισμός – Κοινοτική μέθοδος
 - Διακυβερνητική Διάσχεψη – Επικύρωση διεθνών συνθηκών

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται με τρόπο σύντομο η εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενοποίησης από την ίδρυση των Κοινοτήτων μέχρι σήμερα και επισημαίνου-

Σκοπός

**Προσδοκώμενα
Αποτελέσματα**

**Έννοιες
Κλειδιά**

**Εισαγωγικές
Παρατηρήσεις**

νται οι σημαντικότεροι σταθμοί της πολιτικής της ιστορίας. Επίσης, παρουσιάζονται και η εξέλιξη του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου. Ειδικότερα, εξετάζονται οι σπουδαιότερες καινοτομίες των διεθνών Συνθηκών, μέσω των οποίων συγκροτήθηκαν και λειτούργησαν οι Κοινότητες και σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βέρχοφσταντ Γι.**, *Οι Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης. Μανιφέστο για μια άλλη Ευρώπη*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2006.
- Γέροντας Α./Μαρκάκης Ι.** (επιμ.), *Η συνθήκη της Νίκαιας*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2002.
- Γιώτη-Παπαδάκη Ό.**, *Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικές αλληλεγγύης*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2004.
- Δαγτόγλου, Π.**, *Οι ευρωπαϊκές συνθήκες μετά τη συνθήκη της Νίκαιας*, συνεργασία Πρεβεδούρου Ε., εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2002.
- Ιωακειμίδα Π.Κ.**, *Η Ελληνική Προβληματική για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα – Η «κρίση συνταγματοποίησης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ), εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2004.
- Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου**, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή, 2000.
- Κέντρο Ανάλυσης και Σχεδιασμού του Υπουργείου Εξωτερικών**, Ντάλη Σ. (επιμ.), *Η Ευρωπαϊκή Ένωση 50 χρόνια μετά τη Συνθήκη της Ρώμης. Από την ΕΟΚ των «6» στην ΕΕ των «27»*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2007.
- Μανιτάκη Α. Παπαδοπούλου Α.** (επιμ.), *Η προοπτική ενός Συντάγματος για την Ευρώπη*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Μαρκή Δ.**, *Η κατασκευή της Ευρώπης. Παραδοξίες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2000.
- Στεφάνου Κ./Φατούρου Α./Χριστοδουλίδη Θ.** (επιμ.), *Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές*, τόμος 1ος, εκδ. Σιδέρη, Αθήνα, 2001.
- Περιοδικό **Το Σύνταγμα**, ειδικό τεύχος – αφιέρωμα, Παπαδοπούλου Α. (επιμ.), *Η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης και η ανάδυση του ευρωπαϊκού συνταγματισμού*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2007.
- Τσάτσου Δ.**, *Επίμαχες έννοιες της ευρωπαϊκής ενωσιακής τάξης*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997.
- Τσάτσου Δ.**, *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία. Για μια Ευρωπαϊκή Ένωση των κρατών, των λαών, των πολιτών και του ευρωπαϊκού συνταγματικού πολιτισμού*, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα, 2007.
- Παπαδημητρίου Γ.**, *Η αργόσυρτη πορεία προς την ευρωπαϊκή ομοσπονδίαση*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1997.
- Παπαδημητρίου Γ.**, *Η συνταγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
- Φραγκάκης Ν.** (επιμ.), *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινωνία Δικαίου*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Χρυσόγονου, Κ.**, *Το μετέωρο βήμα της Ευρώπης. Η Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης και το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, 2004

Pinder J., *Η Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλα όσα πρέπει να γνωρίζετε*, Oxford University.

Press – ΤΟ ΒΗΜΑ 2006

Δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στα ελληνικά):

http://www.europa.eu/index_el.htm

Τα κείμενα των ευρωπαϊκών Συνθηκών θα τα βρείτε στη διεύθυνση

<http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/index.htm>

ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να εξεταστούν τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η λειτουργία, η νομιμοποίησή τους και οι μεταξύ τους σχέσεις.

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου, θα μπορείτε να συζητήσετε θέματα όπως:

- Ποια είναι τα όργανα που ασκούν τις λειτουργίες και εφαρμόζουν τις πολιτικές στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ποια είναι η σύνθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ποιες οι αρμοδιότητές τους.
- Από πού αντλούν τα όργανα αυτά τη νομιμοποίησή τους.

- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο Υπουργών
- Ενισχυμένη πλειοψηφία – Στάθμιση ψήφων
- Λειτουργική και δημοκρατική νομιμοποίηση
- Αρχή των ανατεθειμένων αρμοδιοτήτων
- Αρχή της επικουρικότητας
- Αποκλειστικές, συντρέχουσες και επικουρικές αρμοδιότητες

Ένα από τα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που τη διαφοροποιεί από τους κλασικούς διεθνείς οργανισμούς, είναι ότι οι λειτουργίες της δεν ασκούνται μόνο ή κυρίως μέσω της διπλωματίας και των διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων. Αντίθετα, διαθέτει έναν ικανό αριθμό οργάνων, θεσμών και διαδικασιών, για την υλοποίηση στόχων σε μια πληθώρα τομέων, στους οποίους έχει αρμοδιότητα. Τα σημαντικότερα όργανα είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Υπουργών, το Κοινοβούλιο, η Επιτροπή, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών

Σκοπός

**Προσδοκώμενα
Αποτελέσματα**

**Έννοιες
Κλειδιά**

**Εισαγωγικές
Παρατηρήσεις**

Κοινοτήτων (ΔΕΚ) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Παρά την ύπαρξη των διαφορετικών αυτών οργάνων, η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (εκτελεστική, νομοθετική, δικαστική) δε βρίσκει στο ενωσιακό οικοδόμημα την εφαρμογή που απολαμβάνει σε εθνικό επίπεδο. Τα πολλά αυτά όργανα έχουν ως στόχο την αντιπροσώπευση διαφορετικών συμφερόντων και συσσωματώσεων και τη μεταξύ τους ισορροπία. Από την αρχική αυτή παρατήρηση προκύπτει η διττή φύση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως Ένωσης κρατών και λαών –κάποιοι θα πρόσθεταν και πολιτών–, καθώς και η μεικτή φύση των οργάνων της, ως διακρατικών και υπερεθνικών ταυτόχρονα – άλλων περισσότερο υπερεθνικών (Επιτροπή, Κοινοβούλιο, ΔΕΚ) και άλλων περισσότερο διακρατικών (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο Υπουργών). Αντίστοιχα, αυξάνεται ή μειώνεται ο ρόλος των υπερεθνικών οργάνων στους διάφορους τομείς αρμοδιοτήτων, ανάλογα με το εάν τα εθνικά συμφέροντα υποχωρούν ή υπερισχύουν αντίστοιχα.

Η λειτουργία των οργάνων αυτών κρίνεται τόσο από άποψη δημοκρατικής (ή διαδικαστικής) νομιμοποίησης όσο και από άποψη λειτουργικής (ή κατ' αποτέλεσμα νομιμοποίησής τους). Η πρώτη αφορά τις διαδικασίες που επιτρέπουν την αναγωγή των οργάνων αυτών στη βούληση των λαών ή/και των πολιτών των Κρατών-Μελών της Ένωσης, ενώ η δεύτερη απορρέει από το εξαγόμενο αποτέλεσμα και την αποτελεσματικότητα, δηλαδή από το βαθμό επίτευξης στόχων με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Σύνοψη

Τα κυριότερα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα εξής:

- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Διακυβερνητικό όργανο, που αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων των Κρατών-Μελών, συνέρχεται συνήθως τέσσερις φορές το χρόνο και χαράζει τη γενική πολιτική της Ένωσης.
- Το Συμβούλιο Υπουργών. Έχει διαφορετικούς σχηματισμούς ανάλογα με το χαρτοφυλάκιο των υπουργών που συμμετέχουν σε αυτό και εντάσσεται, όπως και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στα διακυβερνητικά όργανα.
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εκλέγεται για θητεία πέντε χρόνων, με άμεσες εκλογές που διεξάγονται ταυτόχρονα, αλλά με διαφορετικά εκλογικά συστήματα σε όλα τα Κράτη-Μέλη, και ασκεί — στις περισσότερες περιπτώσεις — μαζί με το Συμβούλιο Υπουργών νομοθετική λειτουργία.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έχει το δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας, αποτελείται από έναν πολίτη από κάθε Κράτος-Μέλος και υπηρετεί το γενικό κοινοτικό συμφέρον.
- Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το Πρωτοδικείο. Είναι οι θεματοφύλακες της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

Στα ελάσσονα όργανα κατατάσσονται το Ελεγκτικό Συνέδριο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η Επιτροπή των Περιφερειών, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγραπίδη-Γκόρτσου Β.**, *Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006.
- Μαραβέγιας Ν./Τσινιτσιζέλης Μ.** (επιμ.), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2007.
- Παπαγιάννης Δ.**, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Σκουρής Π.**, *Το Ευρωπαϊκό Υπαλληλικό Δίκαιο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.
- Στεφάνου Κ./Τσινιτσιζέλη Μ./Φατούρου Α./Χριστοδουλίδη Θ.** (επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές – τόμος Α΄: Ενοποιητική Δυναμική – Δικαιοταξία – Διακυβέρνηση*, εκδ. Ι. Σιδέρη, β΄ αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα, 2006.
- Τσαδήρας Α.**, *Ο ευρωπαίος διαμεσολαβητής: ιστορική εξέλιξη του θεσμού, όροι παραδεκτής καταγγελίας και προϋποθέσεις δικαιολογημένων ερευνών*, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 2003, 331επ.
- Φραγκάκης, Ν.** (επιμ.), *Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μετά από 50 χρόνια λειτουργίας*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σκοπός του τρίτου κεφαλαίου είναι να έρθει σε επαφή ο μελετητής με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα με τα νομικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε αυτή, τις διαδικασίες ψήφισης και θέσης τους σε ισχύ, με το πεδίο εφαρμογής τους, καθώς και με τη νομική τους δύναμη. Επίσης, στόχος του κεφαλαίου είναι να διερευνηθούν τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και η σχέση του με το εθνικό δίκαιο – συμπεριλαμβανομένου του συνταγματικού.

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου, θα μπορείτε να συζητήσετε θέματα όπως:

- Ποια είναι τα νομικά εργαλεία που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.
 - Σε τι διαφέρουν οι κανονισμοί από τις οδηγίες.
 - Ποια είναι η διαδικασία παραγωγής των κανόνων δικαίου της κοινοτικής έννομης τάξης.
 - Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου.
 - Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και πώς αυτό οριοθετείται βάσει των αρμοδιοτήτων που η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει.
 - Ποιες αρμοδιότητες ασκούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πώς τις αποκτάει η Ένωση.
 - Ποια είναι η σχέση μεταξύ του κοινοτικού και του εθνικού δικαίου.
-
- Πηγές δικαίου – Πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο – Κανονισμοί και οδηγίες
 - Πεδίο εφαρμογής του δικαίου
 - Κοινοτικές αρμοδιότητες: Αποκλειστικές, συντρέχουσες, υποστηρικτικές – ελάχιστη εναρμόνιση
 - Άμεση ισχύς – Αρχή της υπεροχής και της προτεραιότητας

Σκοπός

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Έννοιες Κλειδιά

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Οι πηγές του κοινοτικού δικαίου διακρίνονται σε πρωτογενείς και παράγωγες, δηλαδή σε εκείνες που παράγονται από τα ίδια τα Κράτη-Μέλη και σε εκείνες που παράγονται από τα κοινοτικά όργανα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

Με τον όρο «πηγές δικαίου» εννοούμε τους διαφορετικούς τύπους νομικών κανόνων, από τους οποίους προέρχονται οι κανονιστικές επιταγές. Διακρίνουμε τις πηγές σε άγραφες και γραπτές. Οι γραπτές πηγές με τη σειρά τους διακρίνονται στο πρωτογενές και παράγωγο κοινοτικό/ενωσιακό δίκαιο και στις διεθνείς συνθήκες, ενώ οι άγραφες περιλαμβάνουν το έθιμο και τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Το πρωτογενές δίκαιο αποτελείται κυρίως από τις διεθνείς Συνθήκες ίδρυσης των Κοινοτήτων και της Ένωσης.

Μέσω των διεθνών Συνθηκών βάσει των οποίων ιδρύθηκαν οι Κοινότητες και η Ένωση και όσων τις τροποποίησαν (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Μάαστριχτ, Άμστερνταμ, Νίκαια) δημιουργείται μια έννομη τάξη διακριτή από εκείνες των Κρατών-Μελών. Η έννομη αυτή τάξη νοείται ως αυτόνομη, και μάλιστα με τυπική υπεροχή ή προτεραιότητα έναντι των εθνικών, σε εκείνα τα πεδία για τα οποία οι αρμοδιότητες έχουν μεταφερθεί στην Ένωση.

Σύνοψη

Το δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ένωσης διακρίνεται σε πρωτογενές και παράγωγο. Στο πρωτογενές, που παράγεται με την άμεση εμπλοκή των Κρατών-Μελών, εντάσσονται κυρίως οι ιδρυτικές Συνθήκες, καθώς και η Συνθήκη Προσχώρησης κάθε κράτους που γίνεται μέλος της Ένωσης, το έθιμο και οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου που έχουν συνταγματική ποιότητα. Το παράγωγο δίκαιο θεσμοθετείται σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο πρωτογενές δίκαιο διαδικασία από τα κοινοτικά/ενωσιακά όργανα. Περιλαμβάνει κυρίως τους κανονισμούς, που έχουν άμεση εφαρμογή, και τις οδηγίες, που πρέπει να ενσωματωθούν στο εθνικό δίκαιο εντός ορισμένης προθεσμίας, καθώς και τις αποφάσεις, τις αποφάσεις-πλαίσιο, τις διεθνείς συμφωνίες, τις συμβάσεις και, τέλος, τα μέτρα «ήπιου δικαίου».

Το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου είναι χρονικά απεριόριστο, ενώ τοπικά παρακολουθεί την εδαφική, την εναέρια και τη θαλάσσια επικράτεια των Κρατών-Μελών. Το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζεται και αυτό με βάση το εθνικό δίκαιο, ενώ το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής οριοθετείται από τις ανατεθειμένες στις Κοινότητες και στην Ένωση αρμοδιότητες.

Οι κοινοτικές και ενωσιακές αρμοδιότητες θεμελιώνονται, απορρέουν και οριοθετούνται από τα επιμέρους άρθρα των Συνθηκών, που μεταφέρουν τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα, από τα Κράτη-Μέλη στην Κοινότητα/Ένωση, σύμφωνα με την αρχή της ειδικής εξουσιοδότησης. Οι αρμοδιότητες μπορεί να είναι αποκλειστικές, όταν η Κοινότητα είναι η μόνη αρμόδια να πράξει προκειμένου να ρυθμίσει τα εν λόγω θέματα, συντρέχουσες, όταν τα Κράτη-Μέλη παραμένουν αρμόδια ενόσω και καθόσον η Κοινότητα δεν έχει αναλάβει δράση, και υποστηρικτικές, όταν καταρχήν υπεύθυνα να δράσουν είναι τα Κράτη-Μέλη, ενώ η Κοινότητα/Ένωση μπορεί να λάβει απλώς μέτρα υποστήριξης ή συντονισμού, για να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι.

Προκειμένου να παραχθούν οι νομοθετικές πράξεις του δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου, συνεργάζονται τα τρία κοινοτικά όργανα (Επιτροπή, Συμβούλιο και Κοινοβούλιο), σε μια διαδικασία που διαφοροποιείται ανάλογα με το πεδίο κοινοτικής αρμοδιότητας. Οι κυριότερες διαδικασίες που διαφοροποιούνται μεταξύ τους κυρίως ανάλογα με το πόσο ενεργά εμπλέκεται το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι: 1. Η νομοθετική παραγωγή από το Συμβούλιο χωρίς τη συμμετοχή του Κοινοβουλίου, 2. Η διαδικασία της διαβούλευσης, 3. Η συναπόφαση, 4. Η σύμφωνη γνώμη και 5. Η διαδικασία της συνεργασίας.

Το πρωτογενές και παράγωγο κοινοτικό δίκαιο συνιστούν μια έννομη τάξη, η οποία είναι αυτόνομη από τις εθνικές, αναπτύσσει άμεση ισχύ, καθώς δεν απευθύνεται μόνο στα Κράτη-Μέλη, αλλά και στους πολίτες τους, και διεκδικεί υπεροχή ή προτεραιότητα εφαρμογής στα πεδία κοινοτικής αρμοδιότητας έναντι των εθνικών έννομων τάξεων των Κρατών-Μελών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανθόπουλου Χ.**, «Το ασυμβίβαστο των ιδιοκτητών μέσων ενημέρωσης πριν και μετά το νέο άρθρο 14 παρ. 9 του Συντάγματος», σε: Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Κοντιάδη (επιμ.), *Πέντε Χρόνια μετά τη Συνταγματική Αναθεώρηση του 2001*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2006.
- Ανθόπουλος Χ.**, «Τα μη κρατικά πανεπιστήμια και η δημόσια φύση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου* 4/2006, σ. 423-434
- Βενιζέλου Ε.**, *Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και ο Ευρωπαϊκός Συνταγματικός Χώρος*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1994.
- Βενιζέλου Ε.**, «Η σχέση εθνικού Συντάγματος και ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου μετά την υπογραφή της Συνθήκης για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και την αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος του 2001», *ΕΕΕΔ* 2005, 1, σ. 1-36.
- Βηλαράς Μ.**, *Η τεχνική της αποτελεσματικής προστασίας των κοινοτικών δικαιωμάτων από τον εθνικό δικαστή*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000.
- Γκόρτσος/Κρεμλής/Κωνσταντινίδης/Παπαγιαννίδης/Παππάς/Σαμώνη/Μπόσκοβιτς/Συνοδινός/Τριδήμας/Μητσολίδου/Φραγκάκης/Χριστογιαννόπουλος**, *Ερμηνεία κατ' άρθρο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας III. Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Άρθρα 81-188)*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.
- Γεωργιάδου Άννα**, *Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, τεύχος 1ο, Μέρος Α', Τίτλος I, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2000.
- Δαγτόγλου Πρ.**, *Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο II, Ουσιαστικό Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1998.
- Ηλιοπούλου-Στράγγα, Τζ.**, «Οι σχέσεις της ελληνικής με την ευρωπαϊκή έννομη τάξη» *ΤοΣ* 6/2000, 1093-1146.
- Ηλιοπούλου-Στράγγα, Τζ.**, *Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Κριτική θεώρηση των σχέσεων πριν και μετά το Μάαστριχτ*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996.
- Καρανάσιου Α.**, *Η προβληματική του βασικού μετόχου*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Κονδύλη Δ.**, «Σχέση Συντάγματος και Κοινοτικού Δικαίου», σε: *ΕφημΔΔ* 1/2006, 7-12
- Κοτσιόη Λ.**, «Λειτουργία των γενικών αρχών του δικαίου στην κοινοτική έννομη τάξη», *ΕλλΔνη*, 1990.
- Κρεμλή Γ.**, «Γενικές αρχές του δικαίου και δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», *ΕΕΕυρΔ* 1982, 441.
- Μπόσκοβιτς Κ.**, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου. Ιδιότητα και βαθμός Αυτονομίας του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000.
- Παπαγιάννη Δ.**, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Παπαδημητρίου Γ.**, *Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Σταθμός στη θεσμική ωρίμανση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

-
- Σαχπεκίδου Ε.**, *Ευρωπαϊκή Ένωση. Βασικά κείμενα, 6η έκδοση*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005.
- Σκανδάμη Ν.**, *Ευρωπαϊκό Δίκαιο – Θεσμοί και έννομες τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997.
- Σκανδάμη Ν.**, *Το κράτος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1986.
- Στάγκου Π.**, *Η δικαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική έννομη τάξη. Η σχέση της με τη συνταγματική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004.
- Στάγκου Π./Σαχπεκίδου Ε.**, *Δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2000.
- Τζέμου Β.**, *Ο Βασικός Μέτοχος*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.
- Τσερκέζη Γ.**, «Η εσωτερική εφαρμογή των οδηγιών – Η ανάγκη οριζόντιας εφαρμογής σε ορισμένες κατηγορίες οδηγιών με αφορμή τις αποφάσεις Marshall και Kolpinghuis», ΕΕΕυρΔ 1980, 81.
- Ipsen H. P.**, *Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο I* (μετάφραση Μ. Βέλλα/Δ. Τσουρού-Βέλλα.), εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1981.

Η ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να διασαφηνιστεί η οικονομική διάσταση της οικονομικής ολοκλήρωσης, και συγκεκριμένα να διερευνηθούν οι όροι εφαρμογής των τεσσάρων θεμελιωδών ελευθεριών.

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου, θα μπορείτε να συζητήσετε θέματα όπως:

- Ποια είναι τα στάδια της οικονομικής ολοκλήρωσης.
 - Ποια είναι η σημασία της τελωνειακής ένωσης, της κοινής αγοράς, της ενιαίας αγοράς, της οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης.
 - Ποιες είναι οι τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες του κοινοτικού δικαίου και ποιο το περιεχόμενό τους.
 - Σε τι συνίσταται η αρχή της μη διάκρισης λόγω ιθαγένειας και τι σημαίνει η αντίστροφη διάκριση.
-
- Τελωνειακή ένωση, κοινή αγορά, ενιαία αγορά, Οικονομική και Νομισματική Ένωση
 - Απαγόρευση διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, αντίστροφη διάκριση
 - Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, εργαζομένων, υπηρεσιών και κεφαλαίου

Ο κυριότερος ίσως στόχος της δημιουργίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συνίσταται στη σύσταση μιας ενιαίας αγοράς, εντός της οποίας οι φραγμοί στη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής θα έχουν καταργηθεί, συνεπώς αυτή θα λειτουργεί όπως και κάθε εσωτερική αγορά. Η υλοποίηση του στόχου αυτού δομήθηκε πάνω στην αναγνώριση τεσσάρων θεμελιωδών ελευθεριών, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, των εργαζομένων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, τις οποίες θα εξετάσουμε στο παρόν κεφάλαιο.

Σκοπός

**Προσδοκώμενα
Αποτελέσματα**

**Έννοιες
Κλειδιά**

**Εισαγωγικές
Παρατηρήσεις**

Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάσαμε τα στάδια της οικονομικής ολοκλήρωσης (τελωνειακή, κοινή και εσωτερική αγορά και Οικονομική και Νομισματική Ένωση), καθώς και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που τη στηρίζουν: τις προσωπικές ελευθερίες κυκλοφορίας και εγκατάστασης προσώπων και τις οικονομικές ελευθερίες κίνησης εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών.

Είδαμε ότι στις πρώτες ισχύει κυρίως η αρχή της ισότητας, η οποία συμπληρώνεται από τις αρχές της ισοτιμίας και της αμοιβαίας αναγνώρισης και σημαίνει ότι καμία διάκριση δεν είναι ανεκτή μεταξύ Ευρωπαίων πολιτών, εκτός κι αν δικαιολογείται από σπουδαίους λόγους εθνικού συμφέροντος, για την προστασία της δημόσιας υγείας και ασφάλειας. Με αυτό τον τρόπο, οι προσωπικές αυτές ελευθερίες συμβάλλουν στην οικοδόμηση της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας (ή πολιτότητας).

Στο πλαίσιο των οικονομικών ελευθεριών ισχύει η αντίστοιχη αρχή της ισοτιμίας και αμοιβαίας αναγνώρισης. Έτσι, απαγορεύεται η επιβολή τεχνικών προδιαγραφών από το κράτος εισαγωγής, όταν ένα προϊόν έχει ήδη υποβληθεί στους ελέγχους του κράτους παραγωγής, στο οποίο και κυκλοφορεί νόμιμα. Και στον τομέα των υπηρεσιών, όπως και σε εκείνον των εμπορευμάτων, το ΔΕΚ θεωρεί αντίθετος στο κοινοτικό δίκαιο όχι μόνο τους εθνικούς περιορισμούς που κάνουν διάκριση ανάλογα με τη χώρα καταγωγής, αλλά και όσους παρακωλύουν ή δυσχεραίνουν την ελεύθερη κυκλοφορία. Τέλος, διασφαλίζεται και η ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων τόσο εντός της Κοινότητας όσο και από και προς τρίτες χώρες.

Εξαίρεση από την εφαρμογή των κοινοτικών ελευθεριών προβλέπεται μόνο για επιτακτικούς λόγους εξυπηρέτησης του δημόσιου συμφέροντος. Βασική προϋπόθεση βέβαια είναι ότι τα περιοριστικά μέτρα δε συνιστούν διακρίσεις βάσει ιθαγενείας και υπακούν στην αρχή της αναλογικότητας (σχέση καταλληλότητας και αναγκαιότητας μεταξύ του μέτρου και του επιδιωκόμενου αποτελέσματος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αργυρού Γ.**, Η «μετανάστευση» των εταιρειών και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο: νομολογιακές τάσεις και νομοθετικές πρωτοβουλίες, ΔΕΕ 2002, 27επ.
- Δαγτόγλου Π.**, *Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο II, Ουσιαστικό Δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998.
- Δεληγιάννη-Δημητράκου Χ.**, «Εργαζόμενοι τρίτων χωρών και κοινοτικό κοινωνικό δίκαιο», ΤοΣ 1996, 124.
- Ζαββός Γ./Αυγερινός Γ.** (επιμ.), *Η πολιτική της ΕΕ για τις τράπεζες και τα χρηματιστήρια. Νομικό πλαίσιο και εξελίξεις*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
- Καρύδης Γ.**, *Ευρωπαϊκό δίκαιο επιχειρήσεων και ανταγωνισμού: Θεμελιώδεις ελευθερίες, ανταγωνισμός, κρατικές ενισχύσεις*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001.
- Καρύδη Γ.**, *Οι θεμελιώδεις ελευθερίες, σε: Στεφάνου (επιμ.), Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές, τόμος Γ', Οικονομική ολοκλήρωση και πολιτικές: το ρυθμιστικό πλαίσιο*, εκδ. Σιδέρη, Αθήνα, 2006, σ. 15επ.
- Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε.**, *Δημόσιες συμβάσεις και κοινοτικό δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1995.
- Μεταξάς Α.**, «Κρατικές αντισταθμίσεις για παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας: Η νεότερη τοποθέτηση του ΔΕΚ σε μια επίκαιρη και πρακτικά σημαντική προβληματική», ΕΔΔΔ 2004, 186.
- Παπαγιάννη Δ.**, *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 3η έκδοση*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2007.
- Παπαγιάννη Δ.**, «Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων – το κοινοτικό κεκτημένο και οι νεότερες εξελίξεις», Νομικό Βήμα 1999, 903.
- Σπύρου Κ.**, «Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Ένας νέος μηχανισμός για την προώθηση των επενδύσεων στην Κοινότητα», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, 3/1995, σ. 109-115.
- Ταγαρά Χ.**, *Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών, κεφαλαίων στην ΕΕ*, 2002.
- Τζάκα Δ.-Π.**, «Ελευθερία εγκατάστασης εταιριών κατά το κοινοτικό δίκαιο: εξέλιξη της νομολογίας του ΔΕΚ και επιπτώσεις στο ελληνικό δίκαιο», Νομικό Βήμα 2006, 34επ.
- Χατζόπουλου Β.**, «Τέσσερις στοιχειώδεις ελευθερίες, μία ενιαία ρύθμιση: η πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με τις οικονομικές και προσωπικές ελευθερίες της Συνθηκ», ΕΕΕυρΔ 2000, 351.

Ανάπτυξη παιδιού. Ανάπτυξη για όλους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΛΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ISBN 978-960-538-727-3